

Samenvatting in makkelijke taal van het rapport *Veilige Zorgrelaties in de gehandicaptensector*

Waarom dit rapport?

In januari 2021 vroeg de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ): "Wat kunnen we leren van meldingen over ongewenst seksueel gedrag in de gehandicaptenzorg?" Er kwam een rapport over de meldingen van ongewenst seksueel gedrag tussen 2017 en 2019 bij mensen met een verstandelijke beperking.

Dat rapport ging alleen over de negatieve kanten van seks. Dit rapport bespreekt de positieve kanten van seks en intimiteit bij mensen met een verstandelijke beperking. Hun ervaringen staan centraal. Het onderzoek is onder meer uitgevoerd door een onderzoeker die zelf een verstandelijke beperking heeft.

Dit onderzoek heet *Veilige zorgrelaties in de gehandicaptenzorg*. Het onderzoek werd uitgevoerd door verschillende organisaties in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

De onderzoekers spraken met 19 mensen met een verstandelijke beperking. Ook hebben de onderzoekers gepraat met kleine groepen beleidsmakers en begeleiders die werken met mensen met een verstandelijke beperking.

Welke vragen hadden de onderzoekers?

In dit rapport staat hoe woonlocaties voor mensen met een verstandelijke beperking omgaan met zowel de negatieve kanten van seks als de positieve kanten van seks. De belangrijkste vragen daarbij zijn:

- Welke afspraken zijn er rondom seksualiteit op woonlocaties van mensen met een verstandelijke beperking?
- Welke materialen zijn er om voorlichting te krijgen over seks, relaties en intimiteit?
- Krijgen woonlocaties en begeleiders hulp bij het praten over seks en het verlangen naar seks en relaties? Hoe reageren ze op bewoners die te maken krijgen met seks die ze niet willen?

Wat hebben de onderzoekers gevonden?

In het kort: organisaties en begeleiders willen mensen met een verstandelijke beperking vooral **beschermen tegen risico's** van seks, zoals seksueel geweld, seksueel grensoverschrijdend gedrag of onbedoelde zwangerschap. Er zijn allerlei instrumenten die moeten helpen bij ongewenst seksueel gedrag en ook bij het ondersteunen van positieve seksueel leven van mensen met een verstandelijke beperking.

Er zijn allerlei boeken met voorlichting over seks. Ook zijn er bijvoorbeeld gesprekskaarten waardoor je makkelijker leert praten over **de plezierige kanten van seks en intimiteit**.

Organisaties en medewerkers kennen die boeken en kaarten vaak wel, maar kunnen ze niet makkelijk vinden. Daar komt bij dat veel materiaal verouderd is. Daarom ontwikkelen sommige mensen zelf materiaal, of vragen ze één medewerker om zelf meer aandacht aan seks te besteden op de woonlocatie (aandachtsfunctionaris).

Mensen met een verstandelijke beperking kennen die materialen vaak ook niet.

Alle geïnterviewden met een verstandelijke beperking willen graag open praten over seksualiteit en intimiteit. Ze willen seksuele voorlichting.

Begeleiders geven die voorlichting vaak niet. Ze vinden het moeilijk om over seks te praten, of vinden dat het niet bij hun werk hoort. Begeleiders wachten vaak liever af tot mensen zelf met vragen bij hen komen. Soms organiseren ze wel sekswerk of online dating, maar dat is duur.

Seksualiteit is geen vast onderdeel van de begeleiding. Ook hebben mensen met een beperking vaak weinig privacy.

Praten over kinderwensen is moeilijk. Begeleiders en familie gaan er vanuit dat mensen met een verstandelijke beperking geen goede ouders kunnen zijn. Alle mensen met een verstandelijke beperking zeggen in het onderzoek dat ze zelf willen bepalen of ze een kind willen krijgen.

Twee mensen vertelden dat ze gehoord hebben dat mannen gesteriliseerd zijn zonder dat ze dat wilden. De onderzoekers zeggen dat het ministerie van VWS meer onderzoek moet gaan doen.

Aanbevelingen voor organisaties

Organisaties kunnen hun medewerkers activeren om seksualiteit te bespreken. Daarbij gaat het om zowel de negatieve als de positieve kanten van seks. Dat kan door een kader- of een jaarbrief.

Begeleiders zouden veel meer moeten leren over seksualiteit en intimiteit bij mensen met een verstandelijke beperking. Ook de scholen zouden meer aandacht daaraan moeten besteden.

Aanbevelingen voor de begeleiders

Begeleiders moeten informatie en voorlichtingsmaterialen beter kunnen vinden.

Ze zouden ook meer moeten leren over de verschillen in macht tussen begeleiders en mensen met een verstandelijke beperking die afhankelijk van hen zijn.

Daarom zou er ook een onafhankelijk meldpunt moeten zijn voor vervelende ervaringen met seks.

Aanbevelingen voor mensen met een verstandelijke beperking

Mensen met een verstandelijke beperking moeten de kans krijgen om te zeggen waar ze behoefte aan hebben als het gaat om seks en intimiteit. Ze moeten makkelijker kunnen praten over deze onderwerpen. Ook kunnen ze meewerken aan nieuw materiaal, zodat ze er echt iets aan hebben.

Omdat seks vaak een taboe is, zou het goed zijn als mensen met een verstandelijke beperking vragen kunnen stellen, anoniem, dus zonder dat ze hun naam noemen. Dat kan bijvoorbeeld in de cliëntenraad.

Het rapport lees je hier